

SUSRETI

GLASILO HRVATSKO - ČEŠKOGA DRUŠTVA

Broj 7

Zagreb, listopada 1994.

Dragi prijatelji,

s nestrpljenjem očekujemo naš ponovni susret, ovoga puta na "Danima češke kulture", koje smo s puno ljubavi i truda organizirali za sve nas, naše sugrađane i cjelokupnu hrvatsku javnost. U tome su nam pomogle brojne institucije i pojedinci, a ovom prigodom posebno zahvaljujemo,

Veleposlanstvu Češke republike i Nadbiskupskom duhovnom stolu

suorganizatorima: Međunarodnom centru za usluge u kulturi, Kinoteci, Filmoteci i Češkoj besedi iz Zagreba, te Savezu Čeha u Republici Hrvatskoj sa sjedištem u Daruvaru,

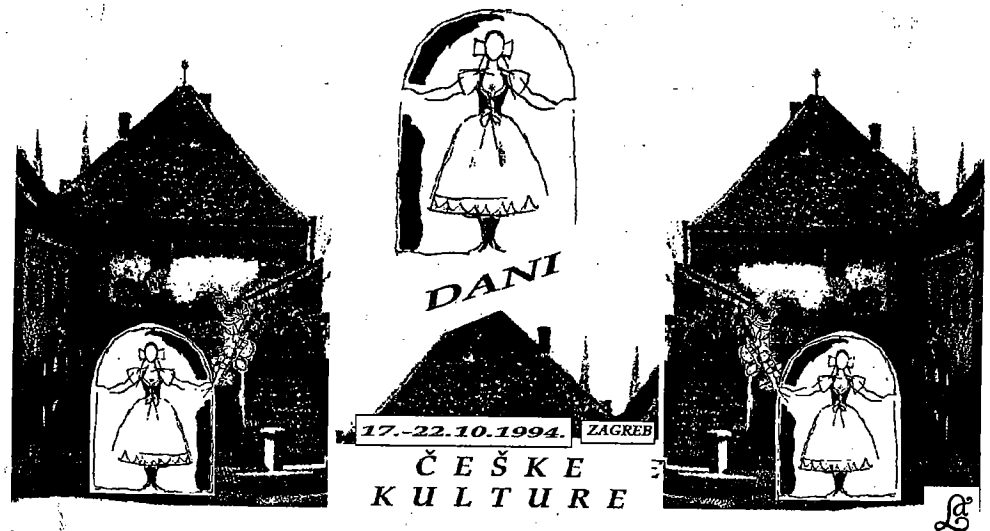
sponzorima: CSA, Končar D&ST, Ghetaldus-optika, Institut za turizam, An-Ker, Dr. Kotarac, Školska knjiga, Feniks i Institut za elektroprivredu i energetiku iz Zagreba, Elektrometal iz Bjelovara, Plavica iz Cresa, HTP Jadran iz Crikvenice, PTK Vrbovec, Istraturist holding i Privatna kirurška poliklinika sv. Pellegrin iz Umaga

te svim sudionicima programa.

Nadamo se, da će nas ovi dani zbližiti i pružiti čitav niz informacija koje su potrebite i dobrodošle, ali i mnogo ugodnih trenutaka koje ćemo svi zajedno pamtiti.

Do susreta na "Danima češke kulture" !

Predsjedništvo

BILI SMO NA ...

SUSRETU S g. VONDROM U ZAGREBU

Zamjenik češkog ministra vanjskih poslova A. Vondra, službeno je posjetio Zagreb krajem mjeseca kolovoza. Sastao se sa svojim kolegom na hrvatskoj strani Ivom Sanaderom, a primili su ga i dopredsjednici Vlade dr. Skegro i dr. Granić. Prema službenim izvješćima, razgovori su vođeni o mandatu UNPROFOR-a, te o bilateralnim odnosima. Zaključeno je da nema nikakvih razloga da se dobri i prijateljski odnosi ne prenesu i na gospodarsko polje, a dogovoreno je da se intenzivno poradi na dovršenju ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i zaštiti investicija, te o trgovini i plaćanju koji bi trebalo potpisati u vrijeme posjeta dr. Mate Granića Pragu.

Na prijem koji je Veleposlanstvo ČR upriličilo u povodu posjete g. Vondre Zagrebu, pozvan je i predsjednik našega Društva. To svjedoči o ozbiljnosti pristupa češke strane, jer dosadašnji boravci službenih delegacija nisu uključivali susrete takve vrste.

NA ZAGREBAČKOM VELESAJMU

Ovogodišnji nastup čeških i slovačkih gospodarstvenika na jesenskom Zagrebačkom velesajmu u mnogome se razlikovao od prošlogodišnjeg. Prvenstveno po tome, što su se ovoga puta predstavili kolektivno, a to dakako nosi niz prednosti. Nadamo se da su bili i uspješni u pregovorima, dogovorima i zaključivanju poslova.

Izlagači iz Češke i Slovačke bili su na tradicionalnom susretu sa članovima Češke besede u Zagrebu.

SKUPŠTINI DRUŠTVA "TRAMUNTANA"

U mjestu Beli, na sjevernom dijelu otoka Cresa, održana je 13.08.1994. Izborna skupština društva "Tramuntana" (Društvo

za istraživanje i njegovanje povijesti i kulture Tramuntane - Beli, u sastavu Katedre Čakavskog sabora Cres - Lošinj). U ime našega društva prisustvovala sam tom događaju. Povod je bila suradnja otpočeta pred nešto više od godine dana na istraživanju života i djela Andrije Ivana Bortulina, etnografa i prevoditelja rođenog u Belom, a koji je 1917.g. umro u Pragu. Nažalost, mnogo toga o Bortulinu ne znamo, a valjalo bi saznati. S rezultatima do sada obavljenih istraživanja u Zagrebu, te poduzetim koracima na angažiranju naših čeških prijatelja, upoznala sam više od 80 nazočnih članova skupštine. Uz riječ zahvale i zamolbu predsjednika društva g. Nikole Velčića da ustrajemo u suradnji i pomognemo zaokruživanju saznanja o Bortulinu, upoznala sam se i s ostalim aktivnostima toga društva, o čemu ćemo opširnije u sljedećim Susretima.

Vlatka Banek

NA PIF-u

Na ovogodišnjem PIF-u, 27. međunarodnom festivalu kazališta lutaka, održanom u Zagrebu od 26. kolovoza do 1. rujna, drugu godinu za redom nastupilo je lutkarsko kazalište MINOR iz Praga. Ponovni susret s umjetničkim voditeljem Karelom Makonjem i članovima ansambla, bio je radostan događaj.

Nastupili su s dvije predstave. Na samom otvorenju festivala prikazali su predstavu DVORAC S DUHOVIMA u Muzejskom prostoru na Jezuitskom trgu, a odmah sljedećega dana odigrali su i predstavu za djecu S VRAGOM KROZ PAKAO u Zagrebačkom kazalištu lutaka.

Kazalište MINOR djeluje od 1949. do 1990. godine kao Centralno lutkarsko kazalište na sceni u središtu Praga, a od 1990. pod sadašnjim imenom. Tradiciju češkoga lutkarstva, obogaćenu modernošću, pretače u predstave za najširi krug gledatelja, od djece u vrtiću do odraslog pučanstva, što je vrlo šarmantno pokazano i na PIF-u.

Morana Kovač

NA KONCERTU ORKESTRA "ČESKÝ KRUMLOV"

U franjevačkoj Crkvi Marijina Uznesenja u Samoboru, 22. kolovoza o.g., nastupili su talijanski skladatelj Umberto Pieroni, Gudački orkestar ČESKÝ KRUMLOV i Mješoviti pjevački zbor HKUD "INA-Naftaplin". Izvevši

djela Corellija, Dvořáka, Haydna, Vivaldija, Cossetta, Uhlíka, Bianchija i Pieronija, pružili su publici nesvakidašnji užitek u glazbi predstavljenoj na profesionalnoj razini.

Orkestar Český Krumlov osnovan je kao amaterski, što je ostao sve do danas. U desetak godina svoga rada održao je više od 250 koncerata u Češkoj i izvan nje (Francuska, Austrija i Hrvatska). Njeguje vrlo širok repertoar, pa tako interpretira glazbu starih majstora (čije notne zapise čuva bogati glazbeni arhiv u zamku u Českom Krumlovu), ali i djela epohe klasicizma i suvremenih autora. Od 1987. godine ovaj orkestar suorganizira u Českom Krumlovu i Međunarodni festival komorne glazbe koji ugošćuje vrhunske glazbenike iz cijele Europe.

Nažalost, za ovaj smo koncert saznali iz novina, te u posljednji trenutak uspjeli zauzeti mjesto među slušateljstvom. Steta što nije uspostavljen pravovremeni kontakt s domaćinom - HKUD "INA-Naftaplin", no nadamo se suradnji ubuduće.

Morana Kovač

DISTRIBUTIVNI I SPECIJALNI TRANSFORMATORI d.o.o.

VIJESTI IZ OGRANKA

USPJELA PROMIDŽBA

Marijan Urbanek, član ogranka u Daruvaru, predstavio je u rujnu Hrvatsko-češko društvo na originalan način u Valpovu. Bilo je to na susretu čeških športaša iz Ostrave u sklopu Europske stolnoteniske lige za kup "Nancy Evans". Sudjelovao je na tom susretu u funkciji predsjednika Stolnoteniskog kluba iz Vukovja kod Daruvara, te je za češke prijatelje izradio transparent s nazivom i znakom našega Društva.

Njegov poziv da posjete Daruvar češki su stolnotenisači sa žaljenjem morali odbiti - piše češki tjednik Jednota - zbog obveza prema reprezentaciji svoje zemlje s kojom početkom listopada nastupaju u Linzu. (bg)

VIJESTI IZ ČEŠKE

PRVA CRKVA NAKON 50 GODINA

Zvuči nam gotovo nevjerojatno, ali nakon više od 50 godina u Češkoj je izgrađena jedna nova crkva. Koliko god rogozorimo protiv ranije vlasti u nas, osvjedočeno nesklonoj crkvi, ipak je dopuštala gradnju crkava, što govori u prilog objektivizaciji da su prilike u Češkoj bile znatno teže. U lipnju o.g. praški je nadbiskup blagoslovio novu katoličku crkvu "Začeca Marijina" u praškom predgrađu Stránsnice izgrađenu sredstvima koja je darovala biskupija Regensburg. Zanimljivo, izgradnja je bila planirana još 1929.g., ali zbog nedostatka novca tada nije ostvarena, a kasnije su je spriječavale komunističke vlasti. U vrijeme "Praškog proljeća" vlasti su ipak dale dozvolu za gradnju, no sovjetska ju je intervencija ponovno odgodila.

BLAGDANI

Državni blagdani Češke Republike 5. i 6. srpnja, podsjetili su i ove godine na značajne događaje i ljude iz češke povijesti - sv. braću Ćirila i Metoda, te Jana Husa. Nesumnjivo je značenje svete braće i za našu hrvatsku pismenost kao i pripadnost katoličanstvu, u čemu dijelimo s Ćesima zahvalnost i rado prisjećanje, dok je Jan Hus izrazito češka veličina koja tek posredno, u okvirima srednjoeuropske kulture, dotiče naše podneblje. Više tisuća vjernika okupilo se u svetištu Velehrad na molitvu u čast Ćirila i Metoda, a Svetu službu vodio je Apostolski nuncij u Pragu. Ekumenskom je misom obilježena i 579. godišnjica smrti reformatora Jana Husa u praškoj Betlemskoj kapeli (ponovno otvorenoj 1992.g. nakon više od 200 godina). Službu božju slavio je Olomoučki husitski biskup Vlastimil Zitek u nazočnosti predstavnika katoličke crkve.

LADISLAV FUKS

U Pragu je 19.08.1994., u 71. godini života, umro češki književnik Ladislav Fuks, autor brojnih pripovjedaka i romana, među kojima su i: Gospodin Theodor Mundstock (1963), Moja crnokosa braća (1964), Varijacije za tamnu strunu (1966), Spaljivač leševa (1967), Mišići Natalije Mooshabrove (1970), Slučaj kriminalističkog savjetnika (1970), Vojvotkinja i kuharica (1983) i dr.

Rođen je u Pragu 24.09.1923. gdje se i školovao. Završio je filozofiju, psihologiju i povijest umjetnosti na Karlovu sveučilištu, a niz godina je radio u Narodnoj galeriji u Pragu.

U brojnim je njegovim djelima proživljeni II. svjetski rat temeljni motiv, a čovjeka toga vremena podvrgava pažljivoj analizi nastojeći prodrijeti duboko u ljudsku psihu i na taj način predočiti doba fašizma. Sedamdesetih i osamdesetih godina okreće se i drugim temama, pa čak objavljuje krimice i SF novele. Nedavno je započeo pisati i memoare, no oni će ostati nedovršeni.

Prijevodni više njegovih djela objavljeni su u Europi, Sjedinjenim državama i Izraelu. Naša je izdavačka kuća Znanje objavila sljedeće prijevode Fuksovih djela: Spaljivač leševa (1986), Put u obećanu zemlju (1986), Gospodin Theodor Mundstock (1988).

HRVATSKI AMATERI U ČEŠKOJ

Festival i Kongres Međunarodne udruge amaterskih filmskih i video stvaralaca (UNICA) održan je ovoga kolovoza u gradu Hradec Králové. Podsjetimo, Zagreb je bio domaćinom te manifestacije 1989. godine. Na ovogodišnjem je festivalu predstavljena i hrvatska produkcija, i to vrijednih amatera iz Zagreba, Varaždina i Čakovca.

RUDOLF FIRKUŠNÝ

Svjetski poznati virtuoz na glasoviru i skladatelj Rudolf Firkušný umro je u 82. godini u Štatsburgu, u američkoj državi New York. Češku je napustio prije drugog svjetskog rata 1939. godine, a u znak protesta protiv komunističkog režima nije se ni poslije 1945. vratio u domovinu.

Proslavio se interpretacijama djela svoga učitelja Leoša Janáčka i drugih čeških skladatelja - B. Martinů, A. Dvořáka i B. Smetane, poglavito klavirskim nastupima s velikim orkestrima.

PARTNERSTVO ZA MIR

Prvi manevri Partnerstva za mir održani su od 12. do 16. rujna u Poljskoj. Sudjelovalo je 600 vojnika iz 13 zemalja članica NATO ili potpisnica Partnerstva, među kojima i iz Češke Republike.

PAPA IDE U ČEŠKU

Još pod dubokim dojmom posjete Svetog oca Hrvatskoj, bilježimo da je u Vatikanu potvrđeno da će on posjetiti Češku u proljeće 1995. godine. Planirana je dvodnevna posjeta, a tom prigodom i proglašenje svetim Jana Sarkandera (1576-1620). Riječ je o moravskom borcu protiv reformacije čiji se grob nalazi u katedrali u Olomoucu. Očekuje se više od 100.000 hodočasnika, pa će obred proglašenja svetim biti organiziran u zračnoj luci toga grada. Upućeniji očekuju papin posjet Češkoj i 1997. godine u povodu tisućite obljetnice smrti svetog Adalberta (956-997).

NOVO: 30 DM ZA DAN BORAVKA U ČEŠKOJ

Prema netom prihvaćenom zakonu (29.09.1994.) poostravaju se kriteriji za ulazak stranaca u Češku Republiku. Naime, strani državljanin mora predočiti dokaz o posjedovanju 30 DM za svaki dan boravka u zemlji, odnosno potvrdu turističke udruge kojoj je uplatio putovanje. Za privatne posjete valjat će predočiti potvrdu ministarstva unutarnjih poslova da će osoba, na čiji poziv stranac dolazi, namiriti sve troškove njegova boravka. Pooštreni propisi odnose se i na strance koji imaju pravo na dulji boravak u Češkoj Republici.

KOTARAC D.O.O.

GENERALNI ZASTUPNIK I DISTRIBUTER

Čechy
Bratislava

IZ ŽIVOTA ČEŠKE MANJINE

50 GODINA SAVEZA ČEHA U HRVATSKOJ

Pedeseta godišnjica Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj obilježiti će se tijekom listopada s više folklornih priredbi, recitala, nastupa pjevačkih zborova i solista, koncerata limene glazbe i nastupa kazališnih družina. Središnji događaj je svečana sjednica Saveza Čeha 1. listopada u Daruvaru. Tom će prigodom biti predstavljeno kapitalno djelo profesora Josefa Matuška "Česi u Hrvatskoj". U sklopu proslave održat će se 22. listopada okrugli stol s izlaganjima o razvoju čeških knjižnica, o češkoj obitelji, o Česima u razvoju hrvatskog turizma, te u povodu 60. godišnjice češkog dječjeg i mjesečnika za mladež "Náš koutek".

120 GODINA ČEŠKE BESEDE U ZAGREBU

Središnja svečanost prigodom obilježavanja 120. obljetnice osnutka Česke besede u Zagrebu održat će se 14. listopada o.g. u sali restauracije "Pivovara", Ilica 222. Uz prigodne govore svečara i gostiju, predviđa se dodjela priznanja zaslužnim članovima, kulturni program te promocija godišnjaka. Nakon skupštine u programu će nastupiti folklorni ansambli Holubička iz Daruvara i plesna grupa Besede iz Jazvenika kod Siska. Do kraja godine namjerava se prirediti i češki bal, čime bi se obnovila tradicija zagrabačkih Čeha s početka ovog stoljeća.

HOLUBIČKA U ČEŠKOJ I ZAGREBU

Folklorna grupa Češke besede u Daruvaru "Holubička" sudjelovala je početkom srpnja, zajedno s plesnom grupom Besede iz Dežanovca i limenom glazbom iz Končanice, na Sunarodnjačkim danima u Rožnovu ispod Radhošta u istočnoj Moravskoj. Ansambli "Holubička" je također s uspjehom

nastupio 23. srpnja o.g. na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, na kojoj se predstavio s dva češka narodna plesa. Saznajemo također da je organizacijski odbor Smotre uključio "Holubičku" u popis folklornih grupa iz Hrvatske koje se svake godine pozivaju na smotru.

RATNA FOTOGRAFIJA T. HNOJČIKA

Fotoreporter češkog tjednika "Jednota" Tony Hnojčík priredio je od 12. do 25. srpnja 1994., u prostorijama Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu, dokumentarnu izložbu fotografija, izbor iz tisuća snimaka kojima je posvjedočio divlja razaranja i brutalne posljedice srpske agresije na Pakrac, Lipik i Daruvar. Njegove fotografije već su bile na devet samostalnih izložbi u Daruvaru, Zagrebu, u Češkoj i Njemačkoj, te na skupnim izložbama u Japanu i Americi.

Likovni kritičar Nardi Čanić istakao je prigodom ove izložbe da ratna fotografija Tonyja Hnojčika poznaje samo istinu činjenica i njihove neposredne dokumentarne vrijednosti... Njegove fotografije su neoboriva činjenica, rječitija od brojčanih podataka i dokument iznad svakog usmenog svjedočanstva.

KAZALIŠNI AMATERI

Početkom kolovoza u mjestu Hronov, rodnome gradu poznatog češkog spisatelja Aloisa Jiráseka, održana je smotra čeških amaterskih kazališta. Osim domaćih, sudjelovali su i kazališni amateri iz Slovačke, Njemačke, Italije i Monaka. Savez Čeha uputio je na obrazovni seminar tri kazališna amatera čeških društava iz Hrvatske. Dogovoreno je sudjelovanje čeških amatera iz Hrvatske na sljedećoj smotri, boravak češkog režisera u Hrvatskoj i nastup folklornih grupa.

SMOTRA LIMENIH GLAZBI

Polovicom kolovoza u Donjim Sredanima kod Daruvara održana je smotra čeških limenih glazbi. Nastupile su glazbe iz Daruvara, Končanice, Međurića, Daruvarskog Brestovca, Ivanovog sela, Dežanovca i Donjih Sredana.

ZABILJEŽILI SMO

RIKARD PODHORSKY

U Zagrebu je 21. kolovoza 1994. u 93. godini života umro prof. dr. Rikard Podhorsky.

Rođen je 28.06.1902. u Milanu. Diplomirao je na kemijsko-tehnološkom odjelu Tehničke visoke škole u Pragu 1925. godine, a doktorirao 1931. na Faculte des Sciences u Parizu. Do 1951.g. bio je profesor na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, potom znanstveni savjetnik u kombinatu "Chromos", te viši znanstveni suradnik u Institutu za lake metale. Bio je i znanstveni savjetnik Leksikografskog zavoda i pokretač Tehničke enciklopedije. Uz stručne i znanstvene radove, prinosio je i strukovnim udruženjima, pa je tako bio članom Hrvatskog kemijskog društva i Društva inženjera i tehničara, a Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu proglasio ga je počasnim profesorom.

POLITIČKE VEZE MLADEŽI

Članovi Mladeži češke Kršćansko-demokratske unije (KDU) boravili su u Hrvatskoj kao gosti Mladeži HDZ-a. Tu je vijest objavio 24.08.1994. zagrebački Večernji list na temelju priopćenja Mladeži HDZ-a. Goste iz Češke su domaćini, Mario Kapulica i Tomislav Krušić, izvijestili o sadašnjem stanju i uzrocima nezadovoljstva mandatom UNPROFOR-a u Hrvatskoj.

STRANA ULAGANJA

ÖMV AG, najveći austrijski naftni i kemijski koncern, planira svoj prodor u tzv. Reformstaaten (zemlje u reformi). Za početak, namjerava izgraditi 21 benzinsku stanicu u svojim najbližim susjedama - Češkoj, Mađarskoj, Sloveniji i Slovačkoj. Već je ove godine za tu investiciju rezervirano oko 300 milijardi šilinga, ali planira se i sljedeći korak - prodor na poljsko i tržište zapadne Ukrajine.

U ŽARIŠTU

Njemački tjednik FOCUS u broju 28 (od 11.7.1994) izvijestio je o ljetnim zanimljivostima iz Berlina, točnije Galerije arhitekture Aedes. Od 15. kolovoza galerija je predstavila prijedloge Britanca Normana Fostera za preuređenje Reichstaga, a dva tjedna kasnije i "Europske projekte" Amerikanca Frank Gerya. Geryjevi projekti uključuju i poslovnu zgradu u Pragu, koja nas se posebno dojmio, prvenstveno zbog atraktivnosti lomljenog tornja. No, hoće li projekt biti i ostvaren?

ELEKTRANA U SVETIŠTU

Isusovci iz poznatog češkog svetišta Hostýň odlučili su napraviti vjetrenjaču za električnu energiju. To bi trebao biti jedinstveni projekt u Srednjoj i Istočnoj Europi koji tehnički podupire jedna danska tvrtka, a financijski bi se trebao ostvariti sredstvima sponzorstva i priložima hodočasnika. Osnovni preduvjet - vjetar - u Hostýňu (na gori Beskydy) doseže brzinu od 10 km/s u gotovo 200 dana godišnje. To je dovoljno za proizvodnju struje. Računa se da bi, uz pomoć propelera dugačkih 27 metara, moglo biti proizvedeno oko 300 000 kw/h, što je dovoljno za potrebe crkve i samostana, pa čak i za puštanje viška energije mjesnom elektro-sustavu.

CAR JE GOL

Pada mi na pamet, što da mi netko upadne u stan. Htjela bih ga izbaciti, ali imao bi pucaljku i kazao bi: samo mirno - ja se ne želim tući - prihvaćam nagodbu - ja kažem da je ovo moj stan - ti opet govoriš da je stan tvoj - raspoložemo, dakle, s dva proturječna stava, moramo naći nekakav zajednički kompromis.

Ali, ovo je moj stan i istjerat ću te! Povičem hrabro, čime samo potvrđujem da su me u djetinjstvu šopali pričama. Molim vas, osnovno je da se nekako dogovorite! kaže moj susjed koji želi spavati ... Zašto mi ga ne pomogneš istjerati? pitam - Zato što se ne želim miješati u tvoj privatni život - razumiješ - tvoj provalnik u tvojem stanu, to je tvoj problem, osnovno je da se nekako dogovorite. Ali ovdje stanujem ja sa svojom obitelji! zavašim očajnički - a susjed pomogne pri mojemu razoružavanju i zajedno s provalnikom povlači kroz prostorije debelu crtu. Pri tome se sprijatelje: tko ste vi? Prijatelj. Kako vas već nisam susreo ovdje? Od danas hoćete. O, da.

Spavam s obitelji u kuhinji. Suprug će biti zbunjen i reći će - no, da, to je zapravo logično - sada je drukčija situacija - tako, valjda, mora biti. Provalnik noću dovede društvo, prožderu sve iz hladnjaka, razbiju namještaj. Želim se braniti - dolazi sneni susjed a provalnik objašnjava: ona me ovdje ograničava - mi se ne želimo sukobljavati - prihvaćamo kompromis - ima nas više pa, logički, imamo pravo na veći prostor - na više stvari u hladnjaku, u ormarima, u ladicama - dakle, ona ne poštuje naša ljudska prava! Ali već smo se jednom dogovorili, zablejim smeteno - ali sneni susjed sa mnom više nema strpljivosti: gledaj - ne mogu se miješati u tvoje privatne stvari, ja želim svoj mir - prije je situacija bila drukčija, sada ih naprosto ima više - dakle, u većini su - i imaju pravo na svoja prava - to je stvarnost, dakle, pomiri se s tim ... pa, to je logično, ne? objasni mi susjed, ne znajući, da će za tjedan dana društvo biti u njegovu stanu ...

Fuj - odvratna predstava. Jednako

odvratna kao što je bila odvratna situacija poslije Münchena, poslije kolovoza 1968., kao što je u Jugoslaviji. Nadalje se traži istina, kao da ne leži izravno pred nosom, nadalje se traži kompromis između agresije i morala, general koji je krao, htio je, zapravo, platiti, estebeovci (tajna policija u bivšoj Čehoslovačkoj - primjedba prevoditelja) su, zapravo, samo radili svoj posao - plaćeni se ubojica, zapravo, također mora nekako prehraniti - Moskva hrani Srbe, s tihim pristankom susjeda, koji žele spavati, pa, to je logično, ja imam stav i ti imaš stav - tđ, stvarnost je stvar stava ... a istina ima toliko, koliko je ljudi, koliko buke praviš, bez komunista ne bi bilo demokracije, neka živi rastočeni humanizam, glavno je da bude mir, da možemo spavati ... a nema nikoga tko bi rekao da je car gol ...

Alexandra Berková

Prevela: Manja Hribar

ALEXANDRA BERKOVÁ (1949)

književnica je i scenaristica. Apsolvirala je na Filozofskom fakultetu u Pragu, kratko vrijeme radila kao urednica u izdavaštvu, a zatim kao spremačica. Objavljena su joj tri prozna djela: KNÍŽKA S ČERVENÝM OBALEM (1986), MAGORIE (1990) i UTRPENÍ ODDANÉHO VŠIVÁKA (1993). Godine 1992. češka je televizija emitirala njezinu seriju: CO TED' A CO POTOM. Alexandra Berková bit će gost "Dana češke kulture" u Zagrebu, te ćemo se, kroz razgovor s njom i slušajući čitanje izvadaka iz njezinih knjiga, moći bolje upoznati.

Na stranicama "Susreta" donosimo esej objavljen u kulturnom prilogu praškog dnevnika LIDOVÉ NOVINY, 30. srpnja 1994. godine.

ZAGREB, Zrinjevac 17, tel: 434-355, fax: 433-324

NAŠ PRVI ČLAN - PRIJATELJ

U prošlom broju Susreta čestitali smo našem prvom članu - prijatelju, primljenom na utemeljiteljskoj skupštini Hrvatsko - češkoga društva, pjevačkom društvu "Kolo" iz Šibenika, 95. obljetnicu njegova osnutka i rada.

U želji da što više saznamo o tome društvu, zamolio sam za razgovor profesora Ivu Livakovića, koji već punih 30 godina stoji na njegovu čelu.

U "Kolu" se pjeva već 95. godina. No, kako je sve počelo?

- Društvo je osnovao 1899. godine doktor Vice Ilijadica. Studirao je pravo u Pragu i tamo doktorirao, a kada se vratio u rodni Šibenik, započeo je s pripremama za osnivanje muzičkog društva i već potkraj te godine okupio oko 200 pjevača svih uzrasta. I sam je imao odličan glas, bio je tenor, ponekad je čak kao solist nastupao na koncertima. I, to i napredne ideje s kojima se vratio iz Češke, ponukali su ga da pokuša učiniti nešto više za glazbeni život svoga grada. I kako vidite, uspio je.

"Kolo" je, dakle, od svojih početaka vezano za Češku!

- Dakako, i to ne samo zaslugom svoga osnivača. Jer, i prvi dirigenti društva bili su Česi. Tako je, već 1901. za prvog dirigenta izabran Ćiril Junek, dotadašnji zborovođa Hrvatskog pjevačkog društva "Vienac" iz Požege. On je, doduše, ostao vrlo kratko, jer je već iste godine prihvatio mjesto kapelnika Domobranske glazbe u Zagrebu. No, i drugi kapelnik bio je Čeh - Jan Talich, koji je u Šibenik došao s mjesta zborovođe Pjevačkog društva "Hrvoje" u Mostaru. Pod njegovim ravnanjem održan je prvi javni koncert na kojem su nastupili mješoviti zbor, muški zbor, ženski zbor i solisti. A zatim i prvi nastup "Kola" u šibenskoj katedrali svetog Jakova, gdje je mješoviti zbor otpjevao misu, koju je upravo on skladao. I konačno, od listopada 1903. godine preuzima dužnost dirigenta Matijaš Melichar, član opere iz Pizenja. On vodi zbor u dva navrata - od 1903. do 1907., zatim od 1910. do 1912. godine, a u međuvremenu

vodi šibensku glazbu. I da ne zaboravimo, glazbu za himnu "Kola", na riječi doktora Ilijadice, skladao je upravo Ćiril Junek.

A otkuda naziv "Kolo"?

- Ima o tome različitih mišljenja, a na tome je dosta radio naš vrli prijatelj prof. Mate Relja. Već je sam osnivač rekao da u društvu treba okupiti "težačku kapu i gospodski šeširić", a to se u njegovom daljnjem razvoju i ostvarivalo. U "Kolo" su uvijek primani svi bez obzira na nacionalnost i bez obzira na socijalno porijeklo, što mislim da je najvrednije. "Kolo" je nastalo i uspjelo da prođe u katedralu i da tamo pjeva glagoljsku misu, dakle, ne talijansku ili latinsku, prodrlo je u kazalište koje je svojedobno bilo talijanaško, gdje je napravilo više nego svi drugi za nacionalnu, hrvatsku stvar, a i nastupilo je još prije prvog rata s hrvatskom trobojkom. Ono je prvo pjevalo i u pravoslavnoj crkvi.

Znamo da niste pjevali samo pred domaćom publikom, već ste imali veliki broj nastupa i u inozemstvu!

- U 95 godina rada imali smo više od 1200 nastupa, od čega 520 cjelovečernjih koncerata. Osim nastupa u svim republikama bivše Jugoslavije, pjevali smo u Albaniji, Poljskoj, Velikoj Britaniji, Švicarskoj, po 4 puta smo nastupili u Češkoj i Slovačkoj te u Njemačkoj, 3 puta u Francuskoj, a po 2 puta u Italiji i Mađarskoj. Bili smo aktivni i za vrijeme domovinskog rata - 1990. nastupili smo u Francuskoj i Švicarskoj, 1991. u Parizu, 1992. i 1993. u tri grada u Njemačkoj, a prošle 1993. imali smo vrlo uspješan nastup u Rimu, u Italiji, u crkvi sv. Priske na Aventinu s vrlo zahtjevnim repertoarom duhovne glazbe. Pjevali smo djela Levandovskog, Lisinskog, Mozarta, Rossinija, Haenela, bio je, dakle, izvanredno koncipiran koncert koji je izazvao ovacije i nevjerovatno iznenađenje slušatelja. A treba reći i to da smo nastupili u originalnim šibenskim nošnjama. Sljedeće godine ponovno smo pozvani u Italiju, u Loreto.

Vratimo se Vašim turnejama po Češkoj i Slovačkoj.

- Rado, ali prethodno bih htio kazati da je naše društvo prije drugog svjetskog rata više godina nosilo naziv Masarykovo filharmonično društvo. To je, zapravo, bila ideja doktora Ilijadice ostvarena poslije

ŠIBENIK - GRAD PJESME I PJEVAČA

Jedno od osnovnih obilježja tisućljetnog Šibenika svakako je da je to grad pjesme. Pjesma je odzvanjala stoljećima šibenskim trgovinama, butama, tisnim kalama, pod prozorima, u konobama, crkvama, u procesijama, na grobljima, pri svadbama, u težačkim kućama, među tkaljama, "šaturicama"; svugdje gdje se i samo na trenutak okupila klapa "pala bi pisma". Zamuknula je samo nekoliko puta, za pogubne kuge 1649. godine te za I. i II. svjetskog rata, odnosno za vrijeme dviju posljednjih okupacija grada. Do tada i od tada pjesmom se u Šibeniku, našom, domaćom, izvornom narodnom, veselilo i tugovalo, živjelo i umiralo, radilo i zabavljalo, stvaralo pa i ratovalo. Pjesma je zapravo simbol Šibenika. Kad bi Šibenik ostao bez pjesme, vjerovatno bi ostao bez jednog od svojih osnovnih obilježja.

(Prof. Ivo Livaković u uvodu knjige "Raspjevani Šibenik")

fuzioniranja našega društva sa Šibenskom filharmonijom 1931. godine. Poslije drugog svjetskog rata šibensko "Kolo" bilo je prvi zbor koji je predstavio našu pjesmu u tadašnjoj Čehoslovačkoj. Do toga je došlo već 1946. godine.

(Razgovoru se priključuje i prof. Mate Relja)

- Mjesec dana smo bili u Češkoj i Moravskoj. Pjevali smo najprije u Brnu, zatim su slijedili Kladno, Pízeň, Liberec, Moravská Ostrava, Zlín, a vrhunski koncert je bio u Smetaninoj sali u Pragu, kada su našem koncertu bili nazočni gotovo svi čelni ljudi tadašnje Čehoslovačke. U sljedećim godinama uspjeli smo uspostaviti kontakte i sa Slovačkom, ali tamo je sa zborom bio prof. Livaković.

- Da, bilo je to 1964., dakle u godini kada sam postao predsjednik "Kola". Imali smo veliku 18-dnevnu turneju po Slovačkoj - pjevali smo u Bratislavi, Trenčianskim teplicama, Trenčínu, Martinu, Zilini i Zvolenu. Bila je to zapravo prva turneja poslije normalizacije odnosa i možda uopće najuspješnija u našoj povijesti. Uspostavili smo vezu sa Zborom slovačkih učitelja i učinili razmjenu. Tako smo u Slovačkoj ponovno bili 1971. i 1984. godine, kada smo posjetili i Češku.

Da li biste željeli obnoviti te veze?

- Svakako. Predlažemo da se uz pomoć Hrvatsko-češkoga društva, a također i Češko-hrvatskoga društva u Pragu pokuša pronaći zainteresirani pjevački zbor vrhunske kvalitete, možda Zbor moravskih učitelja iz Brna, i to prvenstveno mješoviti, s kojim bismo razmijenili posjete, i to već sljedeće godine. Jer, rijetko je koje kulturno društvo iz Hrvatske toliko vezano za Češku, pa i Slovačku, kao naše i to kroz cijelo vrijeme od osnutka. A da ne budemo neskromni, možda biste mogli predložiti - upravo zbog te naše duboke povezanosti s Češkom - da "Kolo" dobije iz te zemlje neko značajnije priznanje ili odlikovanje!

Zahvalio sam na ovim iscrpnim podacima o našem društvu-prijatelju i sa osobitim zadovoljstvom saznao o nastojanjima Ive Livakovića i Mate Relje da se i u Šibeniku osnuje ogranak Hrvatsko-češkoga društva. Nadam se da će im to uskoro uspjati.

Božidar Grubišić

SVESOKOLSKI SLET U PRAGU

Početak srpnja (3.- 6. VII. 1994.) održan je u Pragu XII. svesokolski slet, prvi nakon prekida od 46 godina. Tjelovježbeni pokret, nastao u drugoj polovini 19. stoljeća s ciljem svestranog fizičkog razvoja članstva, pod geslom "Tužme sel" (Očvrsnimol!), postao je dijelom izvorne češke tradicije, ali je širenjem u susjedne, europske, pa čak i prekomorske zemlje, nadmašio zamisli svojih začetnika. Međutim, slet 1948. godine, bio je posljednji održan u Češkoj, jer je daljnje zabranio novonametnuti komunistički režim. Shvaćajući značenje takvih priredbi za razvoj tjelesne kulture u narodu, tadašnji je režim, na tradiciji sokolskih sletova, organizirao "Spartakijade". Te gimnastičke manifestacije, kao socijalistička protuteža sokolskim sletovima, nisu nikada postigle ni izdaleka takvu podršku i sudjelovanje naroda kao Sokolski sletovi, jer su bile suviše politizirane.

Nakon baršunaste revolucije koncem 1989.g. počeli su se opet okupljati sokolski funkcionari i simpatizeri, pa je sokolska organizacija ubrzo obnovljena. Iako još uvijek brojčano slabija nego 1948.g., latila se priprema XII. svesokolskog sleta na sokolskim principima dobrovoljnog rada. U relativno kratkom vremenu (nešto malo preko tri godine) uspjeli su pokrenuti lijep broj članova između kojih su izabrani oni spremni za nastup na sletu. Tome su se pridružili Sokoli iz Slovačke, Austrije, Poljske, Francuske, USA, Australije i dr. Na sletskim nastupima 5. i 6. srpnja o.g., na velikom Strahovskom stadionu u Pragu, nastupilo je preko 25.000 vježbača. U nedjelju 3. srpnja, praškim je ulicama svečano prodefilirao velik broj sudionika sleta. Mnogi su Pražani promatrali taj mimohod, te je tako obnovljena negdašnja veličina i sjaj ove manifestacije. U ponedjeljak, 4. srpnja, održane su specijalizirane priredbe kvalitetnih gimnastičara i sportaša, s manjim brojem sudionika, na više sportskih objekata u Pragu. Događaj su pratile druge priredbe kulturnog karaktera. Razumljivo, i predsjednik Republike Václav Havel, priredio je primanje za predstavnik sokolskih organizacija i organizatora sleta.

Najznačajnija i najpoznatija priredba svesokolskog sleta je, i ovoga puta, bio masovni nastup vježbača na velikom Strahovskom stadionu koji može primiti oko 250.000 gledalaca, a ima i veliku površinu vježbališta. Priredba je održana u dva dana s istim programom.

(Nastavak na 14. stranici)

IZ ČEŠKOG TISKA

Odabrao i priredio Božidar Grubišić

OSNOVNO ŠKOLSTVO

Od šk.godine 1997/98 uvest će se obvezna devetogodišnja osnovna škola za sve učenike. Ministarstvo školstva pripremljeno je i nacrt osnova zakona o visokim školama a također dvije novele zakona - školskog zakona i zakona o državnoj upravi i samoupravi u školstvu - koji bi trebali stupiti na snagu već krajem ove ili početkom sljedeće godine.

NAKNADE ŽRTVAMA NACIZMA

Vlada je prihvatila prijedlog zakona o jednokratnoj financijskoj naknadi žrtvama nacističkog terora. Oštećeni će građani primiti po 2.300 kruna za svaki mjesec dana provedenih u zatvoru ili logoru.

INVESTICIJE

Češka republika je prema posljednjim podacima na prvom mjestu među zemljama istočne Europe po obujmu zapadnih investicija, koje su dostigle iznos od 11 milijardi dolara. Slijedi Poljska s 10 milijardi, Mađarska s 9 milijardi, Slovačka s 1 milijardom, Rumunjska s 800 milijuna, Bugarska s 400 milijuna, Slovenija s 360 milijuna dolara itd.

POPULARNOST POLITIČARA

Povjerenje 83 % građana ima ministar industrije i trgovine Vladimír Dlouhý, koji je već gotovo godinu i pol najpopularniji političar u Češkoj. Prema anketi Centra za empirijska istraživanja u Pragu, slijedi bivši ministar vanjskih poslova Jiří Dienstbier s povjerenjem 71 % građana, zatim sadašnji ministar vanjskih poslova Josef Zelenec s 69 %, predsjednik vlade Václav Klaus i ministar prometa Jan Stráský sa 65 %.

DROGE U PORASTU

Broj narkomana naglo raste a prema podacima kriminalističke policije na češkom crnom tržištu mogu se naći sve vrste droge i to za ekstremno nisku cijenu, kako bi se privuklo što više ovisnika. U proteklju godinu i pol dana uhićeno je 217 osoba, od čega 18 stranaca, koji su se bavili proizvodnjom i prodajom droga. Zaplijenjeno je 150 kg heroína i 20 kg kokaina, te

otkriveno i likvidirano 33 ilegalnih dobro opremljenih laboratorija i 21 "varionica".

METRO U PRAGU

Peta dionica trase B praškog metroa u dužini od 5,1 km bit će puštena u promet polovinom studenog o.g. Mreža praške podzemne željeznice danas je duga 38,5 kilometra i ima 41 postaju i 54 vestibila. Dnevno usluge metroa koristi 1,7 milijuna putnika.

PRIHODI PREMIJERA

Predsjednik češke vlade Václav Klaus prijavio je za prošlu godinu sporedne prihode u visini od gotovo 1 milijun kruna. Za znanstvenu, publicističku i pedagošku djelatnost primio je 527.710 kruna honorara a za javne nastupe, govore i od međunarodnih nagrada isplaćeno mu je 471.490 kruna.

SMRTNOST PADA

Smrtnost u Češkoj republici bila je prošle godine najniža od šezdesetih godina - na 100.000 ljudi prosječno je umrlo 1.144 građana. Najčešći uzrok smrti bile su bolesti krvotoka, zatim tumori, ozljede i trovanja.

CIJENE

Cijene namirnica rastu sporije od cijena drugih proizvoda pa i od plaća. Prema tvrdnjama ministra poljoprivrede Josefa Luxa, u prvom polugodištu 1994. cijene namirnica su porasle za 2,5%, ukupne potrošačke cijene za 4%, a cijene usluga za 10%. Prosječno domaćinstvo trenutno izdvaja za hranu oko 32 % svojih ukupnih prihoda.

HOTELSKE CIJENE

Smještaj u hotelima u Brnu plaćaju stranci dva do tri puta više nego domaći gosti. Najjeftiniji je hotel Bílá růže, gdje se jednokrevetna soba plaća 500, a dvokrevetna 720 kruna. Slijedi Avion 615 odnosno 990 Kč, Holiday Inn za 770 odnosno 2.550 Kč, Austerlitz 1.475 odnosno 2100 Kč, International 1.785 odnosno 2.482 Kč, Rustikal 1.520 odnosno 2.240 Kč. Jedino hotel Bobby ima iste cijene za strane i domaće goste - 1.600 u jednokrevetnoj i 2.200 Kč u dvokrevetnoj sobi. Orijentacije radi, službeni tečaj DEM je oko 17,50 kruna, ali treba računati na dosta visoku proviziju u mjenjačnicama. Na primjer, u jednom hotelu u Znojmu, dakle blizu austrijske granice, mijenjaju 1 DEM za svega 16 Kč.

IZ HRVATSKOG TISKA

Odabrala i pripremila Vlatka Banek

MOLITVENI SKUP U PRAGU

Mjesečnik KANA u dvobroju srpanj-kolovoz 1994. pod naslovom "Pet molitvi za BiH" donosi skraćene proslave s molitvenim skupom u Pragu, objavljene u praškim "Literarnim novinama". Molitveni je skup održan 28.04.1994. na Trgu sv. Václava, u organizaciji Zaklade "Tolerancija", Češkog društva prijatelja nedjeljive Bosne i Hercegovine i televizijske zaklade Djeca u nuždi. Sudjelovali su duhovni pastiri četirju vjerskih zajednica koje su do rata zajedno živjele na tlu BiH. Iz proslava smo odabrali sljedeće citate: *Karol Sidon*, vrhovni praški i češki rabin - Nije dovoljno željeti mir; treba ga tražiti, a tko ga ne traži u istini, traži u konačnici mržnju i rat.

Tomáš Halík, predsjednik Češke kršćanske akademije - Prvi put u povijesti na češkome tlu sastajemo se mi, svećenici triju monoteističkih vjera, kako bismo sebi posvjestili svoju zajedničku odgovornost za svijet, kako bismo shvatili, uza svu raznolikost, da nas spaja vjera u jednoga Boga, da nas spaja naslijeđe oca vjere, Abrahama i mnoštvo vrijednosti na koje se pozivamo.

Cristian Popescu, pravoslavni svećenik - Iako su se Južni Slaveni i kulturno i vjerski razvijali različito, stoljeća suživotu temelj su na kojemu je moguće početi ponovno graditi. Mržnja i netolerancija sigurno nisu temelj na kojemu bi se moglo graditi.

Džafer Gračić, islamski imam - Prema islamskom učenju, čovjek vrijedi onoliko koliko čini dobra, koliko nastoji na općem dobru, do koje mjere je koristan društvu i čovječanstvu.

Dušan Karpatský, prevoditelj i urednik "Literarnih novina", u ime onih koji ne pripadaju ni jednoj od vjerskih zajednica - Za nas i za našu Bosnu htio bih zamoliti našega jedinoga Boga, da prosvjetli razum europskih, svjetskih i mnogih naših državnika. Daj, Gospodine Bože, da napokon shvate, da se jučer kod Vukovara, Dubrovnička i Sarajeva, danas kod Gorazda, sutra kod Zepe ili kod Tuzle, a prekosutra možda kod Prištine i Skopja vodila, vodi i vodit će se borba za obranu sveljudskih, dakle i naših principa protiv nepromišljene isključivosti i kukavički agresivnoga primitivizma.

ČEŠKA I SUDETSKI NIJEMCI

U tjedniku "Danas" od 28.06.1994., objavljen je članak pod naslovom "Konstruktivan suživot i destruktivna sukobljavanja" koji čitateljstvo upozna s problematikom pograničnog dijela Češke, točnije Sjeverne Češke i sudetskih Nijemaca.

To je kraj u kojem je prije prvoga svjetskoga rata obitavao velik broj Nijemaca. Njihova je prisutnost povijesno objašnjiva, jer ne treba zaboraviti da je još u 12. st. za vladavine češkoga kralja Václava i Münchena bio u Češkom kraljevstvu. No, pred rat kulminira netrpeljivost, pa se ti stanovnici počinju nazivati sudetskim Nijemcima, a otad datiraju i pokušaji otcepljenja i pripajanja Njemačkoj. Naravno, to je naišlo, na otpor Čeha i vlasti poslijeratne Čehoslovačke (1918), kada se čak i vojno intervenira na pokušaj proglašenja provincije Deutsch böhmen. Pred II. svjetski rat Hitler je to vješto iskoristio za svoje planove, pa je krenuo u "oslobađanje" Nijemaca isprva okupirajući pogranične krajeve, a kasnije i cijelu zemlju. Nakon rata, koji je donio propast njemačke moći, započelo je češko "čišćenje domovine". Prema ocjeni člankopisca radilo se o etničkom čišćenju i humanim preseljenjima, te naseljavanju Čeha iz unutrašnjosti u te krajeve, pa čak i repatricima iz Hrvatske i drugih zemalja. To se nažalost događalo uz brojne žrtve i u vrijeme nekomunizma, da bi za komunizma o tim događanjima zavladao šutnja. Predsjednik Havel se 1990.g. ispričao Nijemcima za progone i pomore poslije II. svjetskog rata, što je u Češkoj različito primljeno. Po nekima se radi o preuranjenom potezu, jer su se Nijemci trebali prvi ispričati, dok drugi drže da je taj korak valjalo učiniti. No time je otvoren i niz drugih pitanja, od povratka Nijemaca, imovine i sl., što nije jednostavno razriješiti tim više što je uz 51 % Čeha negda u Češkoj živjelo i 37 % Nijemaca. Prihvati li se ocjena da su prošla zbivanja, koja i danas imaju neke svoje odjeka, odraz germanofobije, tada zajedljivo upozorenje člankopisca na opasnost od preplavlivanja Češke Vijetnancima i mogućnost pojave ksenofobije ima svoju posebnu težinu - problemi nisu riješeni.

VRUĆE LJETO U TEREZINU

Večernji list objavio je pod naslovom VIJENCI POMIRENJA I SJENE PROSLOSTI prikaz ovoljetnog događaja u sjeverno-češkom gradu Terezinu, kojeg je i predsjednik Václav Havel osudio kao izraz nacionalne netrpeljivosti. Naime, posljednje srpanjske subote, pedesetak se Nijemaca i Čeha u organizaciji Kulturne udruge građana njemačke nacionalnosti u CR, Kruga prijatelja njemačko-češkog razumijevanja,

drezdenske Sudetsko-njemačke pokrajinske udruge i drugih, na groblju u Terezinu željelo pokloniti žrtvama nacizma i na grobove položiti cvijeće i vijenac s natpisom "Pomirenje". No, taj je čin omela skupina od dvadesetak članova i pristalica desne radikalne stranke Udruženje, za republiku - Republikanska stranka Čehoslovačke. Bilo je tu i bacanja jaja, razbacivanja cvijeća nogama... Za neupućene promatrače eksces desničara kojem ne treba pridavati osobitu pozornost, no za bolje poznavatelje čeških prilika mnogo više. Oglasile su se gotovo sve političke stranke osuđujući izgrednike ili pak sam čin polaganja vijenca, jer radi se, po njima, o provokaciji češkog naroda kada vijenac polažu i Nijemci, dakako, sudetski. Sjene prošlosti prijete da zamagle realnost, a ona govori da smo danas pedeset godina udaljeni od događaja kojima se ne trebaju dičiti ni jedni ni drugi. Njemačka nije ona agresivna nacistička sila, niti su Sudetski Nijemci "ugroženici" preko kojih se lomila Češka. Pa ipak, ne mogu se zaboraviti češka stradanja, no ne smije prerasti u germanofobiju. S druge strane, pitanje je mogu li Nijemci zaboraviti na osvetničke masakre čiji se točan broj žrtava do danas ne zna. Čini se ipak, da bi najuputnije bilo podsjetiti obje strane, da kao što ne zaboravljaju što im je učinila ona druga strana, same ne zaborave što su činile. To je ipak najvažnije zapamtiti i ne ponovilo se!

NESTAŠICA KAPITALA

Časopis Banka br. 7/94 u članku pod naslovom KOLIKO STRANOG UTJECAJA govori o sadašnjem trenutku češkoga gospodarstva i problemu pribavljanja kapitala s kojim se suočavaju poduzetnici. Iako je izvoz lani povećan za 23%, podaci o povećanom uvozu (10%) upućuju na potrebu brzog odgovora domaće industrije na sve veću domaću potražnju. Tamošnji poduzetnici to ocjenjuju nužnim i potrebitim, ali ih muči nestašica kapitala. Dok lokalne banke traže osiguranje za kredit između 100 i 200 posto, te kamate od čak 18%, strane banke "ne mogu ocijeniti češki rizik" pa ih zanimaju samo strani investitori. Doduše, mogućnost da se proizvodi zapadna kvaliteta po češkim cijenama, ponukala je neke kupce iz Njemačke i Austrije da financiraju kupnju opreme, koju češke tvrtke postupno otplaćuju (primjer tekstilne tvornice OMB iz Brna), a zahvaljujući garancijama kupaca takve tvrtke imaju pristup i stranim bankovnim kreditima. S druge strane, tvrtke u kojima je angažiran strani kapital, posredno ili neposredno, plaćaju zaposlene i 10% više od uobičajenih lokalnih cijena kako bi privukle stručne i talentirane. Drugi je problem naplata potraživanja.

Čuju se jadikovke tipa: kad bismo mogli prikupiti 50% svojih potraživanja ne bismo imali problema. Međutim, tome pogoduje neprikladnost pravnog sustava, jer prema riječima jednog praškog odvjetnika, poduzeće koje traži naplatu putem suda mora čekati 5 godina da bi došlo na red u pretrpanim sudnicama. Kako se Češka nalazi pred drugom fazom privatizacije, za koju se predviđa da će biti bolna i teška, a zahvatit će komunalni sektor, kemijsku industriju, poljoprivredu i druge državne industrije, to vrebala i problem nezaposlenosti. Ona je danas svedena na manje od 4%, a u industrijskim središtima je na nuli. Očekuju se stoga izvjesni poremećaji, pa unatoč tome što su ukupni troškovi rada još niski, jasno je da to daje samo prolaznu konkurentsku prednost na međunarodnom planu, ali nikakvu na domaćem tržištu. Dakle, ciljevi su povećanje produktivnosti i kvalitete.

PRIVATIZACIJA

Časopis Banka u br. 7/94, pod naslovom GDJE SU DRŽAVE GRJESILE, razmatra rezultate preobrazbe državnog u privatni sektor. Zamisao da se smanji državna intervencija u gospodarstvu i državno vlasništvo pretvori u privatno, postala je popularna krajem 80-ih godina u razvijenim industrijskim zemljama. No, kada je riječ o zemljama u tranziciji (istočna i srednja Europa) onda valja imati na umu da se radi i o usporednim promjenama tržišta i političkog ustroja. Pogreške sporih i nedosljednih reformi usporavaju, a dalekovidne politike (monetarna disciplina i privatizacija putem vaučera kao u Češkoj) približavaju cilju - savremenom tržišnom gospodarstvu. Prema nekim procjenama zemljama u tranziciji trebat će prosječno 46 godina da dosegnu zapadni standard života, mjereno društvenim proizvodom po stanovniku. Uspoređujući postupke i rezultate privatizacije u zemljama tranzicije, autor članka ukazuje na pozitivne rezultate masovne privatizacije u Poljskoj, čiji model slijede i ostale zemlje, te na slabe rezultate u Hrvatskoj. Navodi se i procjena stručnjaka Zagrebačkog instituta za razvoj i međunarodne odnose da bi Češka, primjenjujući model masovne privatizacije velikih državnih poduzeća, do kraja 1994.g. mogla imati jednu od najprivatiziranijih privreda u Europi, s 90-postotnim udjelom privatnog sektora u stvaranju društvenog proizvoda. Stoga zaključuje: "Nakon četiri godine tranzicije pokazalo se da su bolje prošle one zemlje kojima je cilj bio korijenita pretvorba državnog u privatni sektor, a ne povećanje prihoda od privatizacije. Kako nisu stalni izvor financiranja države kao porezi, niti su tako

veliki kao što se očekivalo, na prihode od privatizacije se ne treba pretjerano oslanjati."

LJUBAV SPRAM GLAZBE

Večernji list od 24.08.1994. objavio je razgovor s Karelom Haymanom, dirigentom gudačkog orkestra "Český Krumlov", koji se s orkestrom zatekao u Zagrebu tijekom devetodnevnih turneje po Hrvatskoj i Italiji, te nastupio u Samoboru. Glazbenici su pristigli s juga Češke, iz mjesta Český Krumlov u kojem obitava petnaestak tisuća stanovnika, a resi ga bogata glazbena tradicija. Naime, početkom stoljeća Český Krumlov je imao svoj simfonijski orkestar. Nastavljajući te tradicije, neprofesionalne glazbenike među kojima su novinari, profesori, inženjeri, imala je sada prigodu upoznati i hrvatska publika. Prema riječima Karela Haymana, u vrijeme komunizma okupljanje u takvim sastavima bio je jedini način za druženje intelektualaca koji je podupirala i država. Danas država slabo pomaže kulturu, pa se i ovi glazbenici oslanjaju na privatne sponzore. Usto, kako se i njihova egzistencija temelji na onome čime se profesionalno bave, radi se o svjesnim odricanjima u korist ljubavi spram glazbe. Tako su i za ovu turneju podnijeli žrtvu zaustavljanja poslova kojima se bave, a dijelom su i sami snosili troškove putovanja. O suradnji s HKUD INA-Naftapljin, Karel Hayman je rekao: "Prije pet-šest godina počeli smo surađivati sa zborom "Posavac" iz Ivaničgrada. Oni, međutim, u zadnje vrijeme nisu "u formi" pa smo prije dvije godine privatnim kanalima stupili u kontakt sa zborovima INA-Naftaplina. Zbog rata, suradnja se počela ostvarivati tek krajem prošle i početkom ove godine, na obostrano zadovoljstvo.", a glede ishoda turneje je dodao: "Nadamo se da će naše glazbeno zajedništvo pokazati dobre rezultate."

DUŠAN KARPATSKÝ

Slobodna Dalmacija u broju od 30.08.1994. donosi zanimljiv, sadržajan i bogato informativan članak-razgovor preko cijele stranice o i s Dušanom Karpatským, pod naslovom KAKO SAM HRVATSKE PIŠCE UČINIO I - ČEŠKIMA.

Tako je naše čitateljstvo moglo поблиže upoznati toga publicista, prevoditelja, dopisnog člana HAZU i dobitnika ugledne Benešičeve nagrade, koji je dvije i pol godine boravio u Zagrebu kao lektor, a kao kulinar-hobista prikupio i objavio oko 500 recepata tadašnje "Jugoslavenske kuhinje". Dosad je prevodio Kolara, Ujevića, Matkovića, Novaka, Soljana, Krlježu,

Mihalića, Gotovca, Pavličića, Aralicu i Brešana, no čini se da dolazi vrijeme za visokotiražne pisce poput Zagorke, pa trenutno prevodi treću knjigu "Gričke vještice".

Kao autor knjige "Croatica", u kojoj je sadržan pregled svih hrvatskih pisaca prevedenih na češki, Karpatsky je razgovor započeo o prvoj knjizi iz 1560.g. i to Bartola Đurđevića "Tumačenja turskog proročanstva o propasti i pogibelji turskog naroda radi općeg zadovoljstva svih kršćana", a završio konstatacijom o najčitanijem, piscu (tri izdanja i ukupno 140.000 primjeraka knjiga) Nenadu Brixyu (Timothy Tacher) i njegovim "Mrtvacima ulaz zabranjen".

Večernji list, pak, donosi vijest iz Šibenika pod naslovom O HRVATIMA I CESIMA, iz koje saznajemo da je Dušan Karpatsky održao predavanje na temu: 400 godina češkog zanimanja za hrvatsku književnost. Organizator predavanja, održanog u izložbenom prostoru Muzeja grada Šibenika, bio je šibenski ogranak Matice hrvatske, uz pomoć našega člana prof. Mate Relje. *Sibenski list* je također izvjestio o gostovanju g. Karpatskog i predavanju koje je održao u Šibeniku.

SVESOKOLSKI SLET U PRAGU (Nastavak sa 10. stranice)

Nastupili su vježbači svih dobi: od male djece u pratnji roditelja ili djedova i baka, pa preko djece i mladeži, do vježbača srednje i starije dobi. Najmlađi sudionici bila su četverogodišnja djeca, dok je najstarija vježbačica imala 87 godina. Razne kategorije vježbača koristile su i odgovarajuću glazbenu pratnju. Kod starijih kategorija, su prevladavale poznate melodije sokolskih pjesama i koračnica, a kod mladih moderna glazba. Vježbači su svoje nastupe izvodili savjesno i lijepo, a prisutni su ih gledatelji toplo pozdravljali srdačnim pljeskom. Kontakt između gledališta i vježbača bio je iskren i bolji nego na ranijim spartakijadama, gdje se osjećala "službenost". Svakoga je dana bilo prisutno 120.000 do 150.000 gledalaca.

Treba reći da su se organizatori priložavali fijaska priredbe (a zlu radnici željeli), no ona je uspjela iznad očekivanja, naročito ako se uzme u obzir kratko vrijeme za pripreme, nevelika financijska sredstva i dugo četrdesetgodišnje razdoblje zabrane rada sokolske organizacije.

Svi članovi i prijatelji Sokola mogu biti zadovoljni ovim sletom, a nadajmo se da će sljedeći (za 6 godina) biti veći i uspješiji.

Zdenko Prochaska

IZLOG KNJIGA

ČEŠKI PISCI O SARAJEVSKOM ATENTATU

Sarajevski atentat na austrougarskog prijestolonasljednika Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju, od kojega se u lipnju ove godine navršilo pola stoljeća, tema je mnogih literarnih djela, kako stručnih, tako i umjetničkih. O tome su pisali i mnogi češki književnici.

Najpoznatiji od njih je sigurno Jaroslav Hašek koji svoje djelo "Doživljaji dobrog vojaka Švejka u svjetskom ratu" počinje slavnom recenicom gospode Muelerove: "Ubili su nam Ferdinanda..." Ubojstvo Ferdinanda tema je i romana Vladislava Vančure: "Tri rijeke" (1936), piše o tome Karel Nový u djelu "Gradić Ranjkov" (1927), kasnije prerađenom pod nazivom "Plamen i vjetar" (1959). Isti autor obrađuje tu temu u trilogiji "Željezni krug" (1927-1930), zatim u romanu "Atentat" (1935). Tu je zatim roman Ludwiga Winderera "Nasljednik prijestolja" (1938), Jan Hrušovský se atentatom bavi u djelu "Ruža i prijestolje" (1969), a M.V.Kratochvíl u romanu "Europa je plesala valcer" (1974).

Stručno je taj tragični događaj opisao František Kafka u knjizi "Smrt nasljednika" (1971), a najnovija je monografija Jana Galandauera "Franjo Ferdinand d'Este" (1993). (bg)

VIJEST IZ BOSNE I HERCEGOVINE

Kako saznajemo, u Sarajevu je osnovano "Društvo bosansko - češkoga prijateljstva". S obzorom na ratne uvjete u kojima je nastalo i djeluje, svoj je program djelovanja prilagodilo aktualnom trenutku, te će ga uskoro predočiti i prijateljima u Češkoj.

OBLJETNICE

40. OBLJETNICA UMJETNIČKOG DJELOVANJA

Josip Klima, violinist i glazbeni pedagog, nedavno je obilježio 40. obljetnicu svog umjetničkog djelovanja. Tom je prigodom koncert slavljnika snimljen za HRT, te je i šira publika mogla doživjeti djelić slavljeničke atmosfere kojoj su se priključili i Klimini studenti, te g. Dvořák, autor tom prigodom prvi puta izvedenog "Peppi Czardasza" posvećenog slavljniku. Josip Klima rođen je 3.3.1927. u Varaždinu i ne krije svoju "češku vezu" po ocu. Završio je glazbenu akademiju i specijalizaciju u Parizu. Nastupao je kao solist, član Zagrebačkog kvarteta i Kvarteta "Klima" u gotovo svim europskim zemljama, ali i izvan Europe. Bio je i koncertni majstor Zagrebačke filharmonije, orkestra HNK, prva violina Zagrebačkih solista. Sada je koncertni majstor Simfonijskog orkestra HRT i prva violina Kvarteta "Klima". Kao glazbeni pedagog djelovao je na Konzervatoriju u Kairu, a sada je profesor na Glazbenoj akademiji u Zagrebu. Dobitnik je niza nagrada: Prve nagrade na Natjecanju mladih umjetnika Jugoslavije, Nagrade Grada Zagreba (dva puta), Nagrade "Vladimir Nazor" (dva puta), te glazbenih nagrada "Vatroslav Lisinski", "Milka Trnina", "Josip Slavenski" (2 puta), te Medalje "Bedřich Smetana" (Prag). Pridružujemo se čestitkama uz želju da nas popularni Pepi i nadalje zadivljuje svojim umijećem.

ZVONIMIR ROGOZ (1887 - 1988)

Navršilo se 65 godina otkako je Zvonimir Rogoz, naš proslavljeni dramski i filmski umjetnik, započeo svoj uspješni višegodišnji angažman u praškom Narodnom kazalištu. Rođen u Zagrebu 10.10.1887.g. Dramsku školu završava u Zagrebu i Beču. Od 1909. nastupa u kazalištima u Osijeku, Zagrebu, Varaždinu i Ljubljani, a 1929. ga za praško Narodno kazalište angažira tadašnji direktor Drame dr. Karl Hugo Hilar. U autobiografiji objavljenoj u Zagrebu 1986.g. pod nazivom "Mojih prvih 100 godina" označenom mottom "Nemo propheta in patria" (Nema proroka u domovini), Z. Rogoz bilježi: *Polazeći s Male strane preko Mosta legije, ugledao sam prekrasnu kazališnu zgradu, moj novi umjetnički dom, i srce mi je na trenutak zastalo. Je li to zaista moguće? Ja, nekadašnji član putujućeg kazališta da sam sada član jedne od najuglednijih evropskih kazališnih kuća? To mora da je neka čarolija. Opipao sam svoje srce, pogledao zgradu - ne, nije nikakva čarolija, to je stvarnost! Zvonimir Rogoz, član praškog Narodnog divadla. Kako to zvuči gordol.*

Prva ondje ostvarena uloga bio je Algeron Moncrieff u komediji Oscara Wildea "Ono najvažnije". Kao da je naziv ovoga djela sugerirao da će se tu zbiti sve najvažnije u njegovoj karijeri. Tako će se Rogoz osim dokazivanja u glumačkom umijeću okušati i kao redatelj, te će promicati djela tadašnjih jugoslavenskih autora, posebice hrvatskih (Vojnović, Ogrizović, Krleža ...). Imat će i teškoća s tim u vezi, ali i uspjeha. Primjerice, samim odabirom Krležine drame "Gospoda Glembajevi" izazvat će neslaganje direktora Hilara, izvanredan uspjeh kod publike, te otkazivanje gostovanja u Zagrebu. Uz uspjeh kod publike predstava je uspjela i kod kritike, te je proglašena najboljom u sezoni.

Snimivši 25 filmova, među kojima su najveći uspjeh doživjeli "Ekstaza" i "Štefánik", Rogoz se uvrstio u red besmrtnih.

Nakon II. svjetskog rata, što zbog euforije nacionalnog čistunstva, osobnih netrpeljivosti, a potom i Informbiroa, Rogoz napušta tadašnju Čehoslovačku i vraća se u Zagreb u HNK 1950.g., da bi 1952. bio umirovljen. Otada, dugi niz godina pojavljivao se što u pojedinim predstavama, na TV i filmu, da bi 6.2.1988. "prešavši stotu" umro.

ŠPORT

USPJESI NAŠIH ČLANOVA

Stjepan Galjan, potpredsjednik ogranka našega društva u Daruvaru, zauzeo je 2. mjesto na natjecanju šahista upriličenom prigodom svečane sjednice Hrvatskog saveza za šport i rekreaciju invalida u Daruvaru. Taj savez okuplja više od 180 članova s područja Daruvara, Garešnice, Grubišnog polja i Pakraca. Invalidi su se natjecali i u biljaru (treće mjesto pripalo je našem članu Marijanu Urbaneku), pikadu, te u igri s kartama - belotu.

MOTOCIKLIZAM

Sredinom kolovoza održano je u Brnu motociklističko natjecanje za Veliku nagradu Češke, koja se boduje za Svjetsko prvenstvo. Najuspješniji natjecatelji bili su: u klasi do 125 ccm Sakata (Japan) na Apriliji; u klasi do 250 ccm Biaggi (Italija) na Apriliji; u klasi do 500 ccm Doohan (Australija) na Hondi.

RUKOMET

Turnir "Trofej Croatia" za rukometašice, održan krajem kolovoza, okupio je reprezentacije Češke, Hrvatske, Slovačke i Slovenije. Najuspješnija je bila hrvatska ekipa, dok su Čehinje treće. Slovenke su druge, a Slovakinje su se ovoga puta morale zadovoljiti posljednjim mjestom. U međusobnom nadmetanju Hrvatska - Češka postignut je rezultat 30:19 (16:10). Ovo je ujedno bio i pripremni nastup za Europsko prvenstvo u Bonnu.

BICIKLIZAM

U međunarodnoj utrci "Kroz Hrvatsku" reprezentacija Češke osvojila je 3. mjesto, a Čeh P. Ploch je pobijedio u 4. etapi Koprivnica-Zagreb (130 km).

AUTOKROS

U Mladini je početkom rujna održano natjecanje u autokrosu koje se boduje za srednjoeuropski kup. U konkurenciji od 24 vozača iz 4 zemlje i Hrvatske, najveće simpatije i pljesak dobio je Čeh Havel Karel, bivši europski prvak, koji je u Mladini pobijedio u skupini automobila do 3500 ccm. Bio je bolji od sunarodnjaka Jaroslava Hoška i Jaromíra Štětine. U skupini automobila do 1600 ccm najbolji je bio Čeh Václav Sejfar.

PREPONSKO JAHANJE

Hrvatska je reprezentacija nastupila sredinim rujna na "Volvo cupu" u Pragu. Kako se taj kup bodovao za središnju europsku ligu, u finale (u Ateni) će ići i hrvatski predstavnici Andrea Novak i Herman Weiland.

NOVI ČLANOVI

Zagreb

Mario Čar, student
Nataša Cugurović, studentica
Mario De Longa, student
Andrea Hribar, učenica
Nenad Kljajić, student
Boris Krstinić, fotograf
Zdravko Rajić, sveuč.prof., stomatolog
Zlatan Stilinović, student

Izdavač:

Hrvatsko-češko društvo,
Sekcija za informiranje
Zagreb, Dolac 1/II

Uredili: Vlatka Banek i Božidar Grubišić
Priprema i grafička obrada: Vlatka Banek

SUSRETI su interno glasilo i dostavljaju se članovima besplatno